מסורת השס"ם

עין משפט נר מצוה

הכי גרסינן שאמר משום רבי יהושע בן חנניה הי"ק: ה"ג משל לרבי יהושע כו': **והלכתא כרבא**. דקדושת והדר אבדלתא דכי מבדיל בריש מיחזי עליה קדושת שבת כמשתי: **נר ומזון בשמים והבדלה**. היכא דאין לו אלא כוס א': **על המזון שהוא בתחלה**. כיון דגמר סעודתו בההוא איחייב בריש ואין מעבירים על המצות: **אכפת קמא**. כשמתחיל לשתות (ג) על המזון שבתחלה: **וסדר בריך**. בפה"ג אכסת דברכת המזון כמו שאנו עושין בכל סעודה וסעודה ובשאר סעודות עסקינן דלאו במולאי שבת: לא הוי ידעיתו לי משקו לכו (ג) בתר כסא קמא לי לא ומשום הכי בעיתו למיהדר וברוכי:

קאי

רש"ש

ורבה אמר יהנ"ק. סבירא ליה כרב דמשוי מאור בין קידוש להבדלה שאין נכון בעינו של רבה לסמוך הבדלה לקידוש שזה מכחיש כחו של זה, הקידוש עושה קודש (ד') והבדלה עושה קודש קל. וסבירא ליה כשמואל דהבדלה קודם לקידוש ומיהו יין ברא קודם לדידיר קודש והכי נמי בברכות ירושלמי יו"מ שחל להיות במוצ"ש רבי יוחנן אמר יקנ"ה ר' חגיגה אמר יהנ"ק ולוי אמר יהנ"ק מסתברא דלוי דאמר מעין שניהן, ונראה לי דהכא גרסינן [ונמי] "ולוי אמר יהנ"ק רבה אמר קני"ה שכן דרך האמוראין רב, ולוי, ושמואל חברים הם, ורבה אחריהן: **קני"ה.** סבירא ליה דקידוש קודם להבדלה כרב (ג) (ולמה) אינו רוצה לומר יין בריש לפי ש"כ אינו נראה שמבדיל על היין הואיל ומרחיק הבדלה (מעל) ברכת היין והרי עיקר הבדלה לא תיקנו אלא על היין, אבל קידוש אפילו על הפת יכול לקדש כדלקמן (ד' קו:) הלכך קידוש בריש והדר מאור לפי שאנו רוצין לסמוך יין להבדלה והבדלה על כריך לבסוף תהיה כשאר כל מולאי שבתות, והאי דלא מקדיש יין מקמי מאור כשאר מולאי שבתות שאם כן היה נראה על הקידוש ולא על הבדלה אבל במוצ"ש דעלמא דליכא קידוש, מקדמי ליה: **קני"ה.** סבירא ליה כרב דקידוש קודם להבדלה ורוצה נמי לסמוך יין להבדלה בופי מקידוש הלכך קידוש בריש והדר כל סדר הבדלה של סדר כל מולאי שבת דהוי יין מאור והבדלה אי נמי רוצין להבדיל בין קידוש להבדלה בכל היכולת: **נקי"ה.** קידוש קודם להבדלה כרב ויין נמי רוצה לסמוך להבדלה כמו שפירשתי הלכך נקי"ה בעינן ומאור משוי בריש מקמי קידוש דהא כל מולאי שבת קודם להבדלה לפי שנהגה בו תחלה ה"ל קודם לקידוש שהרי נהגה בו תחלה והרי אי אפשר לאומרו בין יין להבדלה כדין שאר מולאי שבת שאין קודם לו בשביל שמאיר דא"כ יש כאן הפסק בין יין להבדלה: **ס"ג שאמר [משום] רבי יהושע בן חנניה נפי"ה.** וטעמא כדמפרש לקמן דהבדלה קודם לקידוש והלכך נר תחלה לפי שרוצה ליתן יין סמוך להבדלה ולקידוש שניהן נתקנו על היין אבל מאור אומרן בלא יין אם אין לו כוס: **ס"ג משל דר' יהושע בן חנניה כו'.** אבל ורבא סבירא להו כרב דאמר יקנ"ה ובזמן הוא דפליגי אבל סבירא ליה יקנ"ה מאחר שמתחיל לקדש יגמור כל הקידוש ויאמר זמן שאם אין כאן קידוש אין כאן זמן אבל הבדלה אינה גורמת לומר זמן ס"ל מה מלינו בכ"מ זמן לבסוף הכא נמי זמן לבסוף וטעמו של דבר *דזמן אומרו אפילו בשוק ובשיקרו אינו על הכוס הלכך אומר לבסוף: **והלכתא כרבא**. דאמר יקנה"ז דקדושת והדר הבדלה אבל (ו) מבדיל בריש מיחזי דהוי עליה קדושת שבת כמשתי: **רב חונא בר יהודה איקלע לבי רבא**. כמנהג שלו: **מ"ל**. רב הונא לרבא לאחר שגמר הבדלה והא בין ב"ש כו' ולא פליגי לא גרסינן: **נר ומזון בשמים והבדלה**. היכא דאין לו אלא כוס אחד: **זו דברי ר"מ**. דהכי הוו תני לפלוגתייהו דב"ש וב"ה דסתם מתני' ר"מ: **על המזון שהוא בתחלה**. דכיון דגמר סעודתו בההוא מחייב בריש ואין מעבירין על המצות ואמר רבי יוחנן נהגו כו': **רב יעקב בר אבא איקלע לבי רבא**. שבת הוה כדאמרינן לקמיה כי מטא לאבדולי כו' אלמא דמעיקרא סעודת שבת ביום היו אוכלין: **דברכתא**. ברכת המזון בריך עליו לבסוף בפה"ג כמו שאנו עושין: לא הוי ידעיתו לי משקו לכו תו בתר כסא קמא לי לא וכי ברכיתו אקמא לא היה דעתייכו אכסת אחרינא והא"ל כל כוס בתחלת סעודה ומשום הכי בשאנו למיהדר וברוכי: (ד) רש"י ד"ה ורבה ואמר וכו' הקידוש ושאינו קודם תמוד והבדלה: (ה) ר"ח קנ"ה וכו' כרב ומ"ה אינו רוצה וכו' ומרחיק הבדלה מברכת היין כל"ל והיכא ולמה ותיכא על נמתק: (ו) ר"ח והלכתא וכו' דכי מבדיל:

רבה אמר יהנ"ק ולוי אמר קני"ה. רש"ס מהפך הגירסא משום דרב ושמואל ולוי חברים היו ואין לריך להפך משום זה דגמ' נקט כל אותם שאומרים יין תחלה יקנ"ה יהנ"ק יהנ"ק ואח"כ אותם שאומרים קידוש בריש קני"ה קינ"ה ואח"כ נר תחלה נקי"ה ניה"ק ומיהו בירושלמי משמע כפירוש רש"ס:

קני"ה. פירש רש"ס דרוצה לסמוך יין להבדלה משום דמקדשין על הפת ואין מבדילין על הפת ולפי מה שפירש ר"ת לקמן (ד' קו: בד"ה מקדש) דאין מקדשין על הפת יש לפרש שאם הי' מרחיק יין מן הבדלה יאמרו שאינו בא אלא בשביל קידוש שהוא לכבוד יו"ט: **והלכתא** כרבא. משום [איך] אמורין אלטריך לפסוק כרבא ולא משום אביי דקיי"ל (*ב"ק ד' עג.) בכולי גמרא כרבא לגבי אביי בר מיע"ל קג"ס:

ואמר רבי יוחנן נהגו העם בבית הלל. והשתא חולק רבי יוחנן אאתם משנה ואיכא למימר שבלשון יחיד היה שונה אותה והיה שונה בה דברי רבי מאיר בהדיא ואלו נהגו לא הוי כהאי נהגו דבפרק בתרא דתענית (ד' כו:) דמפרש דאורויי לא מורינן אלו עבדי לא מחינן בידיהן*:

בריך אכסת קמא. של קידוש ואכסת דברכתא של בהמ"ז והא דתנן בכילד מברכין (ברכות דף מב.) בריך על היין שלפני המזון פטר יין שלאחר המזון היינו לאחר הסעודה וקודם ברכת המזון שהיו רגילי' לשתות יין אחר הסעודה קודם ברכת המזון: **לא** הוי ידעיתו לי משקו. פרש"ס כי ברכיתו אכסת קמא לא דעתיתו לי יהבו לכו כסא אחרינא והוה כל חד כתחלת סעודה ולפירושו משמע שהיו מברכין נמי תוך הסעודה ולקשה דהא משמע שהיו עושים בי ריש גלותא ברכת הבריך אכסת קמא ואכסת דברכתא ולא על כל כסא וחזו דוחק לומר שלא היו עושים בבי ריש גלותא יין באמצע הסעודה לכך נראה לפרש שלא היו מברכין תוך הסעודה כי היו יודעים שיתנו להם יין כל לרכן אבל בבהמ"ז לא היה כוס כי אם למברך והיו מסתפקים אם יגיע להם לשתות ממנו:

אנא דעבדי כתלמידי דרב. פירש רש"ס אף על גב דשמעינן מהכא דברכת המזון אפסוקי סעודתא הוא, מכל מקום לא בעי לברוכי אחר יין שבסעודה מקמי לדיבריך ברכת המזון לפי שברכת המזון פוטרתו דהשתא בברכה אחת מעין שלש סגי כל שכן בשלש ברכות והכי איתא בה"ג ומיהו אין זה ק"ו דהא פסקינן בברכות (דף מא:) דברים הבאים שלא מחמת הסעודה אחר הסעודה פי' וקודם ברכת המזון טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם וכן אחרים ועגבים בתוך הסעודה לרב ששת ולא מיפטרו בג' ברכות דבהמ"ז ורש"י פירש בתשובה דלריך לברך אחריו כמו אחרים ועגבים לרב ששת ואין נראה דהא מסקינן התם אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים שלא מחמת הסעודה טעונין ברכה לפניהם ולא לאחריהם, לאחר הסעודה טעונין בין לפניהם בין לאחריהם והיינו דלא כרב ששת ואע"ג דרש"י פירש התם לאחר הסעודה כלומר דברים

[פיזכין פ:] זמן לבסוף וטעמו של דבר *דזמן אומרו אפילו בשוק ובשיקרו אינו על הכוס הלכך אומר לבסוף: **והלכתא כרבא**. דאמר יקנה"ז

* דקדושת והדר הבדלה וכי (ו) מבדיל בריש מיחזי דהוי עליה קדושת שבת כמשתי: **רב חונא בר יהודה איקלע לבי רבא**. במולאי שבת של חול: **בריך אבשמים בריש**. כמנהג שלו: **מ"ל**. רב הונא לרבא לאחר שגמר הבדלה והא בין ב"ש כו' ולא פליגי לא גרסינן: **נר ומזון בשמים והבדלה**. היכא דאין לו אלא כוס אחד: **זו דברי ר"מ**. דהכי הוו תני לפלוגתייהו דב"ש וב"ה דסתם מתני' ר"מ: **על המזון שהוא בתחלה**. דכיון דגמר סעודתו בההוא מחייב בריש ואין מעבירין על המצות ואמר רבי יוחנן נהגו כו': **רב יעקב בר אבא איקלע לבי רבא**. שבת הוה כדאמרינן לקמיה כי מטא לאבדולי כו' אלמא דמעיקרא סעודת שבת ביום היו אוכלין: **דברכתא**. ברכת המזון בריך עליו לבסוף בפה"ג כמו שאנו עושין: לא הוי ידעיתו לי משקו לכו תו בתר כסא קמא לי לא וכי ברכיתו אקמא לא היה דעתייכו אכסת אחרינא והא"ל כל כוס בתחלת סעודה ומשום הכי בשאנו למיהדר וברוכי:

קאי

[קדושין נב.]

[ועי' תוס' ברכות נב: ד"ה נהגו ותוס' ר"ה עו: ד"ה וכי]

רבינו חננאל

אמר רב יהודה לא נחלקו ב"ש וב"ה על המזון שהוא בתחלה ועל הבדלה שהיא בסוף לא נחלקו אלא על המאור ועל הבשמים שב"ש אומרים מאור ואחר כך בשמים וב"ה אומרים בשמים ואחר כך מאור. אמר ר' יוחנן נהגו העם בב"ה אליבא דר' יהודה דבשמים ואח"כ מאור: **רב** ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו יתבי בעודתא לבתר הנהגו אזל ר"ינו הגון לבתר אזל בריש הגון על הכוס של קדוש

הגהות הב"ח

(א) נמרא דהכי ענדינן דספק מייתי: (ב) רש"י ד"ה אכסת קמא כשמתחיל לשתות הס"ד והשאר נמתק: (ג) ד"ה לא הוי ידעיתו לי משקו לכו תו בתר כסא קמא לי לא וכי ברכיתו אקמא לא היה דעתייכו אכסת אחרינא וה"ל כל כוס בתחלת סעודה ומשום הכי בשאנו למיהדר וברוכי: (ד) רש"י ד"ה ורבה ואמר וכו' הקידוש ושאינו קודם תמוד והבדלה: (ה) ר"ח קנ"ה וכו' כרב ומ"ה אינו רוצה וכו' ומרחיק הבדלה מברכת היין כל"ל והיכא ולמה ותיכא על נמתק: (ו) ר"ח והלכתא וכו' דכי מבדיל:

טז א מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה כב סמג עשין כט עוש"ע או"ח סימן תנג סעיף ג:

יח ב מיי' שם הלכה יב וכד וסמג שם עוש"ע או"ח סי' רלו סעיף ג ג:

מגבנה

לקי' דבאו"ר - מאיים שפתחתו בבית רבא בזכות בזכות

נוסח

מה קודם הסדר בברכות

בשמים - מאור - נר

נוסח/מאנה (ד' קו:)

בלבות מלאמו מביקורו של ר' יצחק בר אבא אבא

רבא

בעינן לפסק

ברכת המזון

בעינן

ברכת הנהנין

רב"ינו הגון לבתר

אזל בריש

בדי הגון על הכוס

תשובות של רבא

תשובות של ר' יצחק